

3. Мельник П. В. Попередження професійної деформації особистості окремих працівників міліції / П. В. Мельник // Науковий вісник Державної податкової адміністрації України. – 1998. – № 2. – С. 174.
4. Дженкинс Р. В. В помощь правительствам и политикам / Р. Дженкинс, Э. Мак-Куллох, К. Паркер. ВОЗ. – К., 1998. – С. 2.
5. Юнг К. Психологические типы / Карл Густав Юнг. – Минск: Попурри, 1998. – 656 с.
6. Фрейд З. Психология бессознательного: сборник произведений / Зигмунд Фрейд; [сост., науч. ред., авт. вступ. ст. М. Г. Ярошевский]. – М.: Просвещение, 1989. – С. 404, 438.
7. Хиллман Дж. Архетипическая психология / Джеймс Хиллман. – СПб., 1996. – С. 32–33.
8. Гроф. С. Духовный кризис / Станислав Гроф. – М., 1995. – С. 23.
9. Леонгард К. Акцентуированные личности / Карл Леонгард. – К., 1989. – С. 17.
10. Кондрашенко В. Т. Девиантное поведение у подростков: социально-психологический и психиатрический аспекты / Валентин Тимофеевич Кондрашенко. – Минск, 1988. – С. 50–72.
11. Маслоу А. Новые рубежи человеческой природы / Абрахам Маслоу; [пер. с англ.]. – М.: Смысл, 1999. – 425 с.
12. Маслоу А. Психология бытия / Абрахам Маслоу. – Москва: Рефл-Бук; Ваклер, 1997. – 300 с.
13. Маслоу А. Г. Мотивация и личность / Абрахам Гарольд Маслоу. – СПб., 1999. – С. 364–365.

УДК 332:712.24:336.226.142.4

Ф.А. Важинський

ст. наук. співроб., к. е. н.,

Інститут регіональних досліджень НАН України

М.М. Галелюк

к. е. н.,

Львівський університет бізнесу та права

РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті дано визначення ресурсного потенціалу, розглянуто головні складові ресурсного потенціалу сільських територій: природно-ресурсний, виробничий, людський та трудовресурсний потенціали.

Ключові слова: сільські території, ресурсний потенціал, людський та трудовресурсний потенціал, основні виробничі фонди, оборотні фонди.

В статье дано определение ресурсного потенциала, рассмотрены главные составляющие ресурсного потенциала сельских территорий: естественно-ресурсный, производственный, человеческий и трудовресурсный потенциалы.

Ключевые слова: сельские территории, ресурсный потенциал, человеческий и трудовресурсный потенциал, основные производственные фонды, оборотные фонды.

Determination of resource potential is given in the article, the main constituents of resource potential of rural territories are considered: naturally-resource, production, human and labor-resource potentials.

Key words: rural territories, resource potential, human and labor-resource potential, capital production assets, floating assets.

Постановка проблеми. Функціонування господарського комплексу країни пов'язане з великими навантаженнями та впливом виробничої діяльності населення на природне середовище, наявні значні обсяги екологічно шкідливих відходів та викидів у довкілля, виснаження багатьох видів ресурсів, зниження якості проживання населення в цілому. Одночасно суттєво уповільнилися процеси економічного зростання в аграрній сфері, відбувається затяжний спад обсягів агропромислового виробництва, уповільнилися процеси його інтенсифікації та ресурсозбереження, в т.ч. безпосередньо у сільськогосподарських підприємствах. Це викликає теоретичну та практичну необхідність розробки науково обґрунтованої системи раціонального використання ресурсного потенціалу, його збереження та відтворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченню проблем розвитку сільських територій присвячені праці вчених: Бородіної О.М., Гайдуцького П.І., Даниленка А.С., Долішнього М.І., Ліанової Е.М., Павлова О.І., Пропопи І.В., Каблука П.Т., Юрчишина В.В. та інших. Однак більшої уваги потребує аналіз ресурсного потенціалу розвитку сільських територій з огляду на його значення у забезпеченні всіх сфер сільської життєдіяльності, а також у зв'язку з критичним зниженням ефективності використання, що спричинило суттєву диференціацію сільських територій за рівнем економічного розвитку, умовами життя та відтворення населення.

Виклад основного матеріалу. В умовах сучасного розвитку аграрного сектора економіки в Україні забезпечення сталого економічного зростання усіх сільських територій на основі найефективнішого і комплексного використання їхнього ресурсного потенціалу є одним з головних джерел формування та зміцнення позитивних тенденцій у соціально-економічному розвитку держави і пріоритетним завданням державної аграрної політики [4, 287-298]. В умовах обмеженості бюджетних та інших фінансових ресурсів у країні саме внутрішній, природний, виробничо-економічний та трудоворесурсний потенціал територій слід вважати головним ресурсом їхнього розвитку.

Конкурентоспроможність сільських територій в теперішніх умовах забезпечується головним чином розвитком аграрного виробництва на основі впровадження нових форм організацій виробництва, інноваційних технологій, маркетингових стратегій розвитку, активізацією агробізнесу, створенням дорадчих та комунікаційних мереж, підвищенням освітньо-кваліфікаційного рівня трудового потенціалу.

Ресурсний потенціал являє собою сукупну інтегральну продуктивність матеріально-речовинних і природних засобів виробництва, а також трудових ресурсів, які відображуються показниками виходу валової і товарної продукції на одиницю земельної площі. Економічна ефективність використання ресурсного потенціалу вимірюється показниками виходу валового, чистого і національного доходу на гектар площі землі. На сільських територіях поєднуються всі умови і основні фактори виробництва, їх територіальне поєднання визначає рівень господарського розвитку тієї чи іншої території.

На це інтегрально впливають усі компоненти зовнішнього середовища: поверхня землі, геологічна будова, ґрунтовий покрив, густина гідрологічної мережі, кількість сонячного тепла і світла, радіаційний баланс, температурний режим, кількість опадів, газовий склад атмосфери, а також щільність населення і поселенська мережа, розміщення промислових і сільськогосподарських підприємств, транспортних комунікацій, антропогенне і техногенне навантаження [5, 28-32]. Територіальне поєднання усіх виробничих ресурсів (природних і економічних) утворює ресурсний потенціал сільських територій, а його складові – територіально-компонентну структуру.

Основними елементами територіально-компонентної структури є населення і трудові ресурси, природні умови і ресурси та основні виробничі фонди. Функціональна структура ресурсного потенціалу визначається поточними і перспективними потребами суспільства у певних видах продукції, рівнем розвитку продуктивних сил та ефективністю їх використання, можливостями залучення національної економіки в процес міжнародного поділу праці.

Територіальна структура ресурсного потенціалу, яка поєднує зосередження природних, виробничих, трудових ресурсів в окремих місцях, обумовлена тим, що будь-яка виробнича діяльність протікає на певній території, де на неї великий вплив має географічне середовище. Використання просторової структури ресурсного потенціалу передбачає територіальну організацію виробництва, формування і розвиток територіально-виробничих комплексів або кластерів.

Територіальне поєднання природних умов і ресурсів, тобто компонентна структура, найбільше впливає на обсяг виробництва продукції землеробства і тваринництва, їх розміщення і спеціалізацію [1, 165-171]. Отже, врахування ресурсних можливостей кожної сільської території, вибір правильного напрямку спеціалізації сільських підприємств, ефективного його залучення в систему міжрайонних і народногосподарських зв'язків, дозволяє максимальною мірою використати ресурсний потенціал для реалізації соціально-економічних цілей сільського розвитку.

Господарська діяльність аграрних підприємств незалежно від форми власності, здійснюється на основі залучення до виробничого процесу різних видів ресурсів – земельних, трудових, матеріально-технічних (основних фондів і матеріальних засобів).

Різні види ресурсів вимагають різних затрат суспільної праці, спрямованої на те, щоб зробити їх доступними для господарського використання і перетворити у предмети праці, основні засоби виробництва. Ця закумуляована праця переноситься на вироблену продукцію і визначає рівень її собівартості та рентабельності. Підсумовуючи вищесказане, необхідно підкреслити, що ресурси є природною й економічною основою відтворювального процесу як у суспільному виробництві в цілому, так і в окремих його галузях, важливим чинником розвитку сільських та інших територій.

Необхідність постійного нарощування промислової і сільськогосподарської продукції для забезпечення постійно зростаючих потреб населення пов'язана із залученням до виробництва все більшої кількості природних ресурсів. Це супроводжується і позитивними, і негативними процесами [3, 7-22]. Деструктивні зміни викликають переформування природних комплексів, оскільки втрата одного з їх компонентів викликає розвал і руйнацію всієї екологічної системи. Тому оптимізація природно-господарської структури, підтримання екологічної рівноваги і збалансованого обміну речовин між суспільством і природою повинні стати основою розвитку сільських територій.

Людський та трудоворесурсний потенціал є складовою частиною ресурсного потенціалу сільських територій. Від кількості трудових ресурсів, їх розміщення, статевого і вікового складу, залежить рівень трудобезпеки сільської економіки. Трудобезпежені території мають можливість більш інтенсивно розвивати й диверсифікувати свою економіку. Розміщення населення і трудових ресурсів має досить суттєвий вплив на розвиток і територіальну організацію виробництва, розміщення і спеціалізацію окремих підприємств і господарств.

Людський потенціал є основним стратегічним ресурсом і головним чинником економічного зростання. Людський потенціал фактично формує соціальні умови реалізації економічних інтересів регіону, а ключовою характеристикою цих умов є рівень життя його населення. По-перше, досягнення високого рівня життя

населення є основною метою економічного розвитку сільських територій. По-друге, рівень життя справляє суттєвий вплив на формування економічних інтересів сільської території, оскільки те, чого вона хоче досягти, напевно базується на його поточному становищі. По-третє, певний рівень життя населення сільської території є важливим чинником реалізації її економічних інтересів: очевидно, що заходи, які вимагатимуть режиму економії, по-різному сприйматимуться у сільських територіях з різним рівнем добробуту.

Негативний вплив на розвиток людського і трудових ресурсів потенціалу сільських територій України на сучасному етапі справляє складна ситуація на ринку праці та високий рівень безробіття, низька доступність та недостатня якість соціальних послуг, зниження якості освіти, низький рівень доходів та особистого споживання, поширення бідності тощо.

Ресурсний потенціал може тільки тоді забезпечувати високу віддачу, коли в ньому оптимально поєднуються природні і трудові ресурси та основні виробничі фонди. Останні являють собою сукупність матеріально-речових цінностей, які багаторазово беруть участь у виробництві (трактори, сільськогосподарські машини та обладнання, транспортні засоби) та переносять свою вартість на вироблену продукцію поступово, в міру свого спрацювання і повернення підприємству або господарству частинами у грошовій формі після ряду кругообігів.

Основні виробничі фонди здатні ефективно функціонувати і забезпечувати високу ресурсовіддачу та економічну ефективність сільськогосподарського виробництва при умові достатньої кількості оборотних. Останні являють собою сукупність матеріально-речових цінностей, які споживаються в процесі виробництва за один кругообіг і повністю переносять свою вартість на заново вироблену продукцію [8, 152-162]. Це економічна форма функціонуючих у процесі виробництва предметів праці, включаючи і засоби праці. Вони повертаються господарству або підприємству у грошовій формі після кожного кругообігу.

Матеріальне відображення оборотних фондів здійснюється у мінеральних добривах, хімічних меліорантах, пестицидах і гербіцидах, насінні сільськогосподарських культур, кормах, запасних частинах, пальному, мастильних та інших матеріалах. Отже, тільки при умові оптимального поєднання основних виробничих і оборотних фондів можливе забезпечення ефективного використання всього ресурсного потенціалу і підвищення ресурсовіддачі. В умовах кризових явищ, коли значно зросли ціни на сільськогосподарські машини й обладнання, а їх виробництво зведене до мінімуму і, зокрема, тракторів, комбайнів, землеробних машин, обладнання для тваринницьких ферм, мінеральних добрив, хімічних меліорантів, комбікормів, пального, мастильних та інших матеріалів, це призвело до різкого спаду сільськогосподарського виробництва і зниження його економічної ефективності.

Матеріально-технічна база сільськогосподарського виробництва є однією з основних складових частин, що визначають ефективність їх функціонування. Порушення системи своєчасної заміни фізично зношених засобів виробництва новими, відсутність фінансових можливостей придбання сільськогосподарської техніки, необхідних запчастин, паливно-мастильних матеріалів призводить до несвоечасного виконання відповідного обсягу робіт і, відповідно, до зниження ефективності функціонування підприємств і підвищення витрат на виробництво продукції.

З метою підвищення ефективності аграрного виробництва необхідно реалізувати комплекс заходів, а саме: оновлення матеріально-технічної бази, створення майнових фондів, підготовка та підвищення професійної кваліфікації, державна фінансова підтримка. Стратегія матеріально-технічного забезпечення аграрного сектору повинна спрямовуватися на відтворення та розвиток технічних засобів виробництва на основі національного сільськогосподарського машинобудування.

Ресурсний потенціал сільських територій є основною базою формування механізму реалізації його економічних інтересів. Головними складовими ресурсного потенціалу є: природно-ресурсний, виробничий, людський та трудових ресурсів потенціали. Кожен з них, у свою чергу, має кілька складових. Зараз напевно можна говорити також про виділення фінансового, інформаційного та інституційного компонентів ресурсного потенціалу, значення яких за умови впровадження інноваційної моделі розвитку сільських територій постійно зростатиме [7, 62-71].

Найвагомішою матеріальною складовою ресурсного потенціалу сільських територій є виробничий потенціал. Максимальне виробництво продукції може призвести до максимального використання ресурсів, що не завжди є раціональним та доцільним. Тому при трактуванні категорії “виробничий потенціал” необхідно враховувати максимально можливе та доцільне виробництво продукції при раціональному використанні ресурсів, що необхідні для процесу виробництва. Формування та нарощення виробничого потенціалу безпосередньо пов'язане із підвищенням антропогенним навантаженням на природне середовище, особливо таких галузей, як сільське господарство, металургійна та паливно-енергетична. Тому необхідно створювати та розвивати виробництво при найменшій шкоді навколишньому середовищу, що дозволить формувати виробничий потенціал на якісно новому рівні [2, 35-44].

Економічна криза, що характеризувалася значним зменшенням обсягів виробництва, завдала сильного удару по виробничому потенціалу всіх сільських територій. Однак спад виробництва був дуже диференційованим через різний ступінь адаптованості окремих галузей до нових економічних умов, надання державної підтримки переважно базовим галузям.

За низького рівня розвитку виробництва та інфраструктури досить часто розвиваються імпортозаміщувальні виробництва. Нерідко пріоритетними у таких сільських територіях стають ті виробництва або сфери діяльності, які на даний момент є найвигіднішими. На жаль, сьогодні дуже поширеною є точка зору, згідно з якою “першочергове значення в питаннях розвитку і розміщення продуктивних сил повинне надаватися таким економіко-технологічним

критеріям, як швидкість обігу капіталу, рівень прибутку, можливість розвитку експортно-орієнтованих та імпортозаміщувальних виробництв” [6, 16-18].

Роль інфраструктури в економічному розвитку сільських територій підкреслює також і той факт, що в офіційно ухваленій в Україні “Програмі заохочення іноземних інвестицій” пріоритетними сферами іноземного інвестування є, зокрема, транспортна інфраструктура, зв’язок, соціальна інфраструктура (мережа оздоровчих рекреаційно-туристичних комплексів, рекреаційних об’єктів, готельних комплексів тощо).

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, необхідно підкреслити, що ресурсний потенціал сільських територій є основною базою формування механізму реалізації його економічних інтересів. Головними складовими ресурсного потенціалу є: природно-ресурсний, виробничий, людський та трудовий потенціали. Кожен з них, у свою чергу, має кілька складових.

Література

1. Борисова В.А. Організаційно-економічний механізм стимулювання відтворення природного ресурсного потенціалу АПК / В.А. Борисова // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: фінанси і кредит. – 2003. – №1. – С. 165-171.
2. Буздалов И. Частная собственность на землю – основа эффективного сельского хозяйства / И. Буздалов // Вопросы экономики – 2000. – №7. – С.35 – 44.
3. Волошин В. Концептуальні засади сталого розвитку регіонів України / В. Волошин, В. Трегобчук // Регіон, економіка. – 2002. – № 1. – С. 7-22.
4. Губайдуллина В.И. Государственная поддержка сельского хозяйства в США и России / В.И. Губайдуллина // Американский опыт развития сферы агробизнеса и экономического развития: сб. науч. статей участников “Программы обмена профессорско-преподавательскими составами”. – Вашингтон, 2005. – С. 11-14.
5. Гулич О. Екологічно збалансований розвиток курортно-оздоровчих територій та його концептуальні положення / О. Гулич // Регіон, економіка. – 2004. – № 4. – С. 120-126.
6. Даниленко А.С. Основні напрями удосконалення земельних відносин та їх роль у формуванні стратегії національної продовольчої безпеки України у XXI столітті / А.С. Даниленко // Економіка АПК. – 2001. – №4. – С.28–32.
7. Кучер О. Земельний фонд як об’єкт державного управління / О. Кучер // Економіка України. – 2000. – № 1. – С. 59-64. Лісогосподарська діяльність в області в 2008 р. Стат. бюлетень / Головне управління статистики у Херсонській області [За редакцією В.А. Вознюка]. – Херсон, 2009. – 20 с.
8. Мельник С.І. Соціально-економічні проблеми відтворення та ефективного використання ресурсного потенціалу села / С.І. Мельник – К.: ННЦІАЕ, 2004. – 428 с.
9. Павлов О. Рівні й типи сільських територій та їх системна управлінська модель / О. Павлов // Зб. наук. пр. НАДУ / [За заг. ред. В.І. Лугового, В. М. Князева] – К.: Вид-во НАДУ, 2006. – Вип. 1. – С. 233-243.
10. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України / Б.М. Данилишин, С.І. Дорогуцьов, В.С. Міщенко [та ін.]. – К.: РВПС України НАН України, 1999. – 716 с.

Р.Б. Величко

Львівський державний університет внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ОЗНАКИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

У статті розглянуто наукові підходи до розуміння юридичної категорії «правовий статус». Проаналізовано структурні елементи правового статусу юридичної особи. Сформульовано визначення поняття «правового статусу юридичної особи» за законодавством України.

Ключові слова: *правовий статус, юридична особа, суб’єкт правових відносин.*

В статье рассмотрены научные подходы к пониманию юридической категории «правовой статус». Проанализированы признаки правового статуса юридического лица. Сформулировано определение понятия «правовой статус юридического лица» по законодательству Украины.

Ключевые слова: *правовой статус, юридическое лицо, субъект правовых отношений.*

The article deals with scientific approaches to understanding the legal category of «legal status». Analyzed the characteristics of the legal status of artificial person. Was given the definition of the concept of «legal status of artificial person» under the laws of Ukraine.

Key words: *legal status, artificial person, subject of legal relations.*

Постановка проблеми. Щодня в Україні відбувається незліченна кількість правовідносин за участю фізичних та юридичних осіб. Категорією, що характеризує суб’єктів правовідносин є їхній правовий статус.